

مهارت‌های طراحی سؤال توسط مربیان بالینی پرستاری

حمیرا خدام، لیلا جویباری، اکرم ثناگو

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۸۴؛ ۵(۲): ۱۹۱ تا ۱۹۲.

پژوهشگر بر آن شد تا یک مطالعه توصیفی را با هدف تعیین مهارت‌های طراحی سؤال توسط مربیان بالینی پرستاری شاغل در دانشکده پرستاری و مامایی بویه گرگان در سال ۱۳۸۰ طراحی نماید.

واحدهای مورد پژوهش شامل تمام مربیان پرستاری مسؤول آموزش مهارت‌های عملی در بخش‌های داخلی جراحی بودند ($n=10$). ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه‌ای مشتمل بر دو بخش بود: بخش اول، حاوی سؤالاتی مربوط به مشخصات جمعیت‌شناختی نمونه‌ها، نظیر سابقه کار، مدرک تحصیلی و... و بخش دوم، معرفی ۳ بیمار بستری در یکی از بخش‌های بیمارستان (دیابت، بیماری انسدادی و مزمن ریه، نارسایی قلبی) که مربیان قبلاً با مواردی مشابه آنها برخورد داشته‌اند.

پس از معرفی بیماران (Cases)، از واحدهای مورد پژوهش خواسته شد تصور کنند با یک دانشجوی سال سوم و یا بالاتر که قبلاً دروس تئوری مربوطه را گذرانده است، در موقعیت معرفی شده قرار گرفته‌اند و می‌خواهند در این ارتباط از او سؤال کنند. حال هر تعداد سؤال که مایلند طرح کرده و در مقابل ۳ تا از مهمترین‌ها علامتگذاری کنند. بدین ترتیب هر فرد حداقل ۹ سؤال مطرح نمود. سپس سؤالات توسط دو امتیازدهنده بطور مستقل بررسی و سطح سؤالات براساس طبقه‌بندی بلوم تعیین شد. سپس درصد سؤالات طرح شده در هر یک از سطوح حیطه شناختی تعیین گردید. بررسی سطح سؤالات مطرح شده نشان داد سطح درک، بالاترین (۱/۲ درصد) و سطح قضاوت، کمترین (۶/۷ درصد) را بخود اختصاص داده است. سطوح دانش ۱۶/۸ درصد، کاربرد ۸/۹ درصد، تجزیه و تحلیل ۱۱/۲ درصد، و ترکیب ۱۵/۳ درصد بودند.

در تقسیم‌بندی کلی سؤالات به دو سطح پایین (درک و دانش) و بالا (کاربرد، تجزیه و تحلیل، ترکیب و قضاوت) بررسی‌های آماری نشان داد که ۵۷/۷ درصد سؤالات طراحی شده در سطح پایین و ۴۲/۳ درصد آنها در سطح بالا قرار داشتند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که مربیان بالینی، بیشتر

استفاده مؤثر از سؤال، به عنوان یک ترفند آموزشی، می‌تواند دانشجو را در بکارگیری اطلاعات در موقعیت‌های جدید و منحصر به فرد یاری دهد، سؤال کردن مؤثر، به معنی طرح سؤالاتی چالش‌برانگیز و وادارکننده دانشجو به تجزیه و تحلیل، ارزیابی، قضاوت و تصمیم‌گیری است (۱). یکی از چارچوب‌های مناسب برای طراحی چنین سؤالاتی، استفاده از طبقه‌بندی اهداف آموزشی ابداعی توسط بلوم است که الگوی مناسبی را برای طرح سؤالاتی در حیطه‌های شناختی، روانی- حرکتی و عاطفی ارائه می‌نماید (۲).

معلمان بالینی باید قادر باشند علاوه بر آموزش مهارت‌های عملی، با طرح سؤالاتی در سطوح بالای شناختی، دانشجو را در جهت یادگیری چگونگی کاربرد مهارت‌های کسب شده یاری دهند. حیطه شناختی این طبقه‌بندی، با دانش که پایین‌ترین سطح مهارت شناختی است، شروع شده و تا سطوح درک، کاربرد، تجزیه و تحلیل، ترکیب و قضاوت که بالاترین سطح است، پیش می‌رود. در واقع، معلمان باید در طی بحث‌های بالینی خود، از سؤالاتی که در سطوح مختلف تفکر قرار می‌گیرند، استفاده کنند (۳).

اما تحقیقات انجام شده در این رابطه نشان می‌دهد که بسیاری از معلمان از سؤالاتی در سطوح پایین استفاده می‌کنند. این سطح از سؤالات تنها بر یادآوری ساده اطلاعات و درک پایه دانشجو تمرکز دارد در حالی که سؤالات سطوح بالاتر، ایجاد قدرت ارزیابی و قضاوت را در دانشجو تسهیل می‌کنند (۴). با توجه به ضرورت مهارت مربیان بالینی در طراحی سؤال،

آدرس مکاتبه: حمیرا خدام (مربی)، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، جاده گرگان- ساری، گرگان.

E-mail: khoddam2@yahoo.com

لیلا جویباری و اکرم ثناگو، مربیان دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی گلستان.

این نامه در تاریخ ۸۳/۶/۱۱ به دفتر مجله رسیده، در تاریخ ۸۴/۴/۲۱ اصلاح شده و در تاریخ ۸۴/۷/۲ پذیرش گردیده است.

به چنین نتایجی بیانگر عدم آگاهی مربیان بالینی از شیوه صحیح طرح سؤال و تأثیر آن بر کیفیت آموزش بالینی است. به همین دلیل، پیشنهاد می‌شود علاوه بر آموزش این مهارت و مشخص کردن اهمیت و نقش سؤال کردن به عنوان یک ترفند مهم آموزشی، با ارزیابی مستمر و دادن بازخورد مناسب، آنان را در ارتقای این مهارت یاری دهیم.

سؤالاتی در سطوح پایین طبقه‌بندی بلوم، خصوصاً در سطح درک مطرح می‌کنند. در مطالعه‌ای مشخص شد که ۹۱/۲ درصد سؤالات پرسیده شده توسط مربیان بالینی در سطح پایین می‌باشد (۵). در بررسی دیگری از ۶۱۷ سؤال طرح شده توسط مربیان بالینی مشخص شد ۹۸/۴ درصد سؤالات در سطوح پایین و تنها ۱/۶ درصد آنها از سطوح بالا بودند (۶). دستیابی

منابع

1. Wink DM. Using questioning as a teaching strategy. *Nurse Educ* 1993; 18(5): 11-15.
2. Craig JL, Page G. The questioning skills of nursing instructors. *J Nurs Educ* 1981; 20(5): 18-23.
3. Sachdeva AK. Use of effective questioning to enhance the cognitive abilities of students. *J Cancer Educ* 1996; 11(1): 17-24.
4. Phillips N, Duke M. The questioning skills of clinical teachers and preceptors: a comparative study. *J Adv Nurs* 2001; 33(4): 523-9.
5. Sellappah S, Hussey T, Blackmore AM, McMurray A. The use of questioning strategies by clinical teachers. *J Adv Nurs* 1998; 28(1): 142-8.
6. Scholdra JD, Quiring JD. The level of questions posed by nursing educators. *J Nurs Educ* 1973; 12(3): 15-20.

